

perły ziemi

ŚWIĘTOKRZYSKIEJ

Publikacja wydana na zlecenie
Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Świętokrzyskiego

Opracowanie graficzne, skład, koordynacja:

APOGEA – MARIOLA ŁOTYSZ

www.apogea.pl

Opracowanie tekstów:

Małgorzata Władyszewska

Fotografie:

Archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Świętokrzyskiego,

Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach, Urząd Miasta i Gminy
Bodzentyn

Fotografie na pierwszej stronie okładki (od lewej):

Rynek i Ratusz w Sandomierzu, Muzeum Archeologiczne
i Rezerwat Krzemionki, Klasztor Misjonarzy Oblatów
i Sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego

Fotografie na trzeciej stronie okładki (od góry):

Góry Świętokrzyskie, Rezerwat „Góry Pieprzowe” k. Sandomierza,
Święty Krzyż, Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej
w Chęcinach

Fotografie na czwartej stronie okładki:

Wzgórze Zamkowe w Kielcach

Publikacja bezpłatna

Rok wydania 2021

**REGIONALNE CENTRUM INFORMACJI
TURYSTYCZNEJ**

**ul. Sienkiewicza 29
25-007 Kielce
tel. +48 41 348 00 60**

**www.swietokrzyskie.travel
e-mail: informacja@swietokrzyskie.travel**

ZAPROSZENIE DO REGIONU

Czy warto wpaść na ziemię świętokrzyską i spędzić tu urlop, kilka dni czy też weekend? Tych, którzy doskonale znają ten region, nie będziemy przekonywać, że warto tu przyjechać. Odkryli bowiem już to, co u nas najcenniejsze, co powoduje, że stale do nas wracają.

Region świętokrzyski zachwyca ciekawą przyrodą, historią, wspaniałymi zabytkami sztuki, architektury, bezcennymi pamiątkami archeologicznymi, geologicznymi, a także najstarszymi w kraju tradycjami przemysłowymi, folklorem i tradycją. Potrafi zauroczyć późną wiosną, latem, jesienią, a nawet śnieżną zimą. Kielce, Sandomierz, Wiślica, Jędrzejów, Pińczów, Szydłów, Święty Krzyż, Chęciny, Busko-Zdrój, Maleniec, Obłęgorek, Chmielnik to tylko losowo wybrana i niepełna lista pełnych uroku i magicznych miejsc, które z całą pewnością należy odkryć. Tym, którzy jeszcze się wahają i nie bardzo wiedzą, po co tu przyjechać i co tu robić, przedstawiamy cały sznur świętokrzyskich pereł.

1. ŚWIĘTY KRZYŻ

Na Łysej Górze (595 m n.p.m.) znanej także jako Łysiec lub Święty Krzyż, stoi sanktuarium będące miejscem przechowywania relikwii Drzewa Krzyża Świętego, które podarował klasztorowi królewicz węgierski Emeryk, syn Stefana I przebywający w Polsce na zaproszenie Bolesława Chrobrego. Złożone są w Kaplicy Oleśnickich, na której sklepieniu oraz ścianach widnieją malowidła przedstawiające apostołów i sceny związane z relikwiami. Na terenie zespołu klasztornego znajdują się udostępnione do zwiedzania: Krypta Jeremiego Wiśniowieckiego oraz Muzeum Misyjne Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej mieszczące się w trzech salach zachodniego skrzydła zabudowań. Wystawy muzealne prezentują m.in. pradzieje Łysej Góry i historię klasztoru. Nad całością kompleksu wznosi się odbudowana wieża z tarasem widokowym, z którego podziwiać można piękną panoramę okolicy.

Sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego
 Święty Krzyż 1, 26-004 Bieliny,
 gmina Nowa Słupia
 tel. 41 317 70 21 wew. 400,
 41 317 82 79 wew. 400
 tel. 609 138 631 wew. 400,
 665 966 491 wew. 400
www.swietykrzyz.pl

2. MUZEUM NARODOWE W KIELCACH – DAWNY PAŁAC BISKUPÓW KRAKOWSKICH

Stojąc na Wzgórzu Zamkowym pałac wzniesiony został w latach 1637-1644 przez Jakuba Zadzikę, biskupa krakowskiego i jest najlepiej zachowanym w Polsce obiektem architektonicznym z czasów Wazów. W salach na piętrze zachowały się zabytkowe wnętrza. Wędrując po pomieszczeniach pałacowych, zobaczyć można m.in. Izbę Stołową Górną zwaną potocznie Salą Portretową, w której widnieją wizerunki 35 poprzedników Jakuba Zadzikę, Apartament Biskupów Krakowskich, Pokoje Biskupie czy też Alkierz pod wieżą, w którym to zachowało się tzw. locus secretus, czyli toaleta. W pałacu znajduje się również, zaliczana do jednych z najlepszych w kraju, galeria malarstwa polskiego i europejskiej sztuki zdobniczej. Odnaleźć tu można m.in. dzieła J. Szermentowskiego, J. Chełmońskiego, A. Gierymskiego czy S. Wyspiańskiego. To właśnie tu obejrzeć można „Portret dziewczynki w czerwonej sukience” pędzla J. Pankiewicza, uważany za jeden z najcenniejszych skarbów galerii. Będąc w muzeum, warto zajrzeć do Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego, a na tyłach pałacu obejrzeć zrekonstruowany Ogród Włoski.

Muzeum Narodowe
pl. Zamkowy 1, 25-010 Kielce
tel. 41 344 40 14 wew. 239, 243
www.mnki.pl

3. MUZEUM ZABAWEK I ZABAWY

To najstarsze muzeum zabawek w Polsce mieści się w budynku zbudowanym w 1872 r. Przed laty funkcjonowały tu sklepy, zakłady usługowe i mięsne jatki. W muzeum, na 631 metrach kwadratowych powierzchni, zgromadzonych jest kilka tysięcy eksponatów: zabawki historyczne, etnograficzne, współczesne, modele samochodów, samolotów i statków, lalki, pokoiki dla lalek czy też zestawy mebelków. Najcenniejszym zbiorem są zabawki historyczne, spośród których najstarszym eksponatem jest niemiecka lalka woskowa z końca XVIII w. Przechodząc przez monumentalną bramę, wkracza się do świata dzieci. Zwiedzanie muzeum jest dla najmłodszych niezwykłą przygodą, a dla starszych – podróżą do czasów dzieciństwa i wczesnej młodości. To tu dowiemy się, czym bawiły się dzieci w XVIII, XIX i na początku XX w., gdzie kupowano zabawki i kto je produkował. Tu zobaczymy bohaterów z wielu seriali i filmów animowanych dla dzieci, takich jak Miś Uszatek czy Colargol. Muzeum zaprasza również do drugiej siedziby, czyli Apteki Wyobraźni, w której odbywają się warsztaty, np. „Jak zostać detektywem?” czy „Doświadczenie z legendą”. Tam także znajduje się Manufaktura Słodczy & Kawiarnia Magia Karmelu, gdzie każdy może się przekonać, jak w magiczny sposób i bez użycia maszyn, powstają kolorowe lizaki i cukierki.

Muzeum Zabawek i Zabawy
pl. Wolności 2, 25-367 Kielce

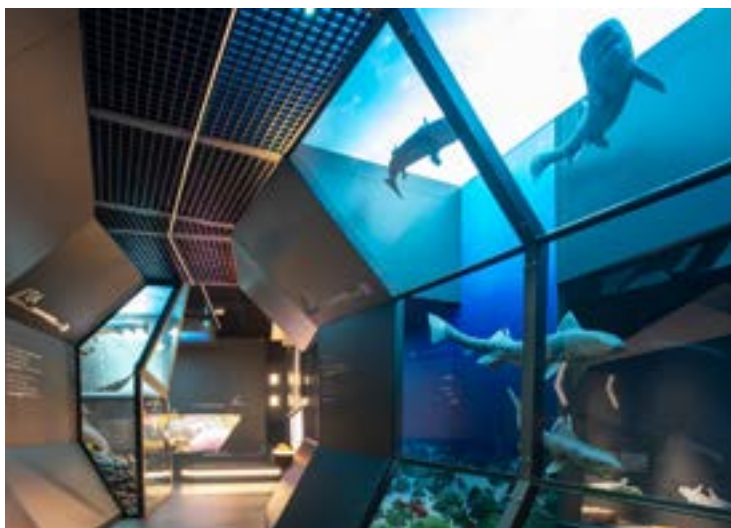
Apteka Wyobraźni
ul. Mickiewicza 1, 25-352 Kielce
tel. 41 343 37 06
www.muzeumzabawek.eu

Manufaktura Słodczy & Kawiarnia
Magia Karmelu w Apteczce Wyobraźni
ul. Mickiewicza 1, 25-352 Kielce
tel. 537 950 750
www.magiakarmelu.pl

4. GEONATURA KIELCE – CENTRUM GEOEDUKACJI W KIELCACH

Centrum Geoedukacji zlokalizowane w rezerwacie przyrody „Wietrznia” w Kielcach to nowoczesny obiekt związany z nauką o Ziemi, a także promocją i turystyką. Wizyta w tym miejscu jest doskonałym wstępem do lepszego zrozumienia geologicznego fenomenu Gór Świętokrzyskich. Główną atrakcją Centrum jest interaktywna wystawa „Podwodna Stacja Badawcza CHRONOS”, na której można obejrzeć scenerie prehistorycznych mórz sprzed 360 milionów lat, stanąć oko w oko z największym drapieżcą, który pływał w tych morzach, odbyć wirtualną podróż przez dzieje Ziemi na pokładzie Kapsuły 5D. W części wystawy zatytułowanej „Geolaboratorium” można poprzez interaktywne eksponaty poznać różnorodne procesy geologiczne, a po wystawie wcielić się w rolę szlifierza kamieni, korzystając z warsztatów w Klubie Miłośników Geologii. Na zewnątrz obiektu czekają na zwiedzających dodatkowe atrakcje: Geologiczny Ogród Doświadczeń, plac zabaw oraz ścieżka edukacyjna prowadząca przez rezerwat „Wietrznia”. Centrum Geoedukacji organizuje także wydarzenia i imprezy geoedukacyjne oraz wycieczki terenowe. Obiekt jest siedzibą instytucji miejskiej – Geonatury Kielce, a także głównym punktem informacyjnym Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO.

Geonatura Kielce – Centrum Geoedukacji
ul. Daleszycka 21, 25-202 Kielce
tel. 41 367 68 00
www.geonatura-kielce.pl

5. KLASZTOR NA KARCZÓWCE W KIELCACH

Znajdujący się na zachód od centrum Kielc rezerwat obejmuje większą część stromego wzgórza Karczówka (335 m n.p.m.) zbudowanego z wapieni środkowo- i górnodońskich. W ich spękaniach występują żyły galeny (ruda ołowiu), a także kalcyty i baryty. Wędrując przez teren rezerwatu czerwonym szlakiem, przekracza się dawne chodniki górnicze, tzw. szpary, czyli wydłużone, wykute w skale zagłębienia, z których w XVI-XVIII w. pozyskiwano rudy ołowiu. Ochronie w rezerwacie podlega fragment ponad 180-letniego drzewostanu sosnowego okalającego wznoszący się na szczycie wzgórza klasztor pobernardyński (obecnie księży pallotynów). Ten zabytek sztuki późnego renesansu i baroku wraz z kościołem św. Karola Boromeusza ufundowany został w latach 1624-1631 przez biskupa Marcina Szyszkowskiego. W klasztornym skarbcu przechowywane są relikwie patrona kościoła, a w samej świątyni zadziwia czarna figura św. Barbary, patronki górników, wykonana z samorodka galeny. Z wyremontowanej wieży kościoła rozpościera się niesamowity widok na okolicę.

Rektorat Kościoła św. Karola Boromeusza
na Karczówce
pl. Karczówka Klasztor 1, 25-755 Kielce
tel. 41 243 61 03, 882 101 217
www.karczowka.com

6. JASKINIA RAJ

Jaskinia Raj to jedna z najpiękniejszych jaskiń krasowych w Polsce. Udostępniona do zwiedzania trasa turystyczna o długości 180 m prowadzi kolejno przez Komorę Wstępną do 30-metrowej Komory Złomisk, która jest największą salą w jaskini z efektowną kolumną zwaną Harfą. Następna jest Sala Kolumnowa, w której znajduje się ogromnych rozmiarów kolumna naciekowa, przypominająca wodospad oraz pizoidy, czyli luźne nacieki w kształcie kulek zwane perłami jaskiniowymi. Na końcu trasy zobaczymy Salę Stalaktytową, w której można podziwiać liczne stalaktyty zwisające ze stropu. Ich liczba sięga ponad 200 szt./m². Atrakcją jaskini jest muzeum, w którym warte obejrzenia są odkryte w jaskini szczątki zwierząt, m.in. ząb mamuta, kości nosorożca włochatego i niedźwiedzia oraz narzędzia pracy ludzi neandertalskich, którzy prawdopodobnie około 50 tys. lat temu zamieszkiwali tę jaskinię. Tuż obok, w kopule sferycznej, mieści się Centrum Neandertalczyka, czyli ukazująca życie w epoce lodowcowej interaktywna wystawa z m.in. naturalnej w wielkości repliką mamuta.

Jaskinia „Raj”
 ul. Dobrzączka, 26-060 Chęciny
 tel. 41 346 55 18
www.jaskiniaraj.pl

7. CHĘCINY – KRÓLEWSKIE MIASTO

Chęciny to miasteczko położone w niewielkiej odległości od Kielc na trasie Warszawa – Kraków. O jego rozwoju zadecydowały przede wszystkim złoża cennych kruszców: ołowiu, srebra oraz miedzi. W malowniczej panoramie miasta króluje zamek gotycki wybudowany około 1300 r. na wyniosłej górze, zwanej Zamkową. Spotkać w nim można ducha dawnej mieszkanki zamku – królowej Bony albo trafić na jeden z licznie organizowanych tu turniejów rycerskich. W tym historycznym miasteczku znajduje się również szereg innych zabytkowych obiektów. Godnymi polecenia są m.in.: wczesnobarokowy klasztor s. Bernardynek, kościół i klasztor Franciszkanów ufundowany przez Kazimierza Wielkiego w 1368 r., kościół parafialny wzniesiony w I połowie XIV w. oraz renesansowy budynek dawnej karczmy zwany Niemczówką. Warto wiedzieć, iż niegdyś Chęciny zamieszkiwała ludność pochodzenia żydowskiego, czego świadectwem jest późnorenesansowa synagoga wybudowana w poł. XVII w. oraz kirkut.

Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej
 Gminy Chęciny „Niemczówka”
 ul. Małogoska 7, 26-060 Chęciny
 tel. 41 315 18 29
www.cit.checiny.pl

8. SANDOMIERZ

Zlokalizowane na siedmiu lessowych wzgórzach średniowieczne miasto Sandomierz należy do najpiękniejszych i najstarszych miast Polski. Zachowało się tu ponad 120 zabytków architektury z różnych epok. Do najwyższej klasy zaliczane są średniowieczny układ urbanistyczny miasta z renesansowym ratuszem w centrum rynku oraz jeden z najstarszych obiektów ceglanych na terenie Polski, czyli kościół św. Jakuba. Czasy Kazimierza Wielkiego pamiętają Zamek Królewski – obecnie siedziba Muzeum Okręgowego, Brama Opatowska – jedyna zachowana do dziś brama w systemie obwarowań murów obronnych oraz katedra z XIV w. z cennymi freskami bizantyjsko-ruskimi wewnątrz. W późnorenansowym Collegium Gostomianum z XVII w. mieściła się jedna z najstarszych szkół średnich w kraju, a Dom Długosza – doskonale zachowany przykład gotyckiego domu mieszkalnego – mieści wewnątrz bogate zbiory Muzeum Diecezjalnego. Na turystów czeka również około 470-metrowa Podziemna Trasa Turystyczna, niezwykły lessowy Wąwóz Królowej Jadwigi oraz liczące około 500 mln lat Góry Pieprzowe ze skupiskiem wielu gatunków dzikich róż. Z ich szczytu rozciąga się wspaniały widok na Sandomierz i wijącą się w dole Wisłę z pływającymi po niej statkami wycieczkowymi.

Centrum Informacji Turystycznej
Rynek 20, 27-600 Sandomierz
tel. 15 644 61 05
www.sandomierz.travel

9. JURAPARK BAŁTÓW

W oddalonym o 13 km od Ostrowca Świętokrzyskiego Bałtowie, jednym z największych kompleksów turystycznych w Polsce, odwiedzający mają niepowtarzalną okazję spotkania naturalnej wielkości prehistorycznych gadów. Na około 3-hektarowym obszarze stoi ponad 100 modeli dinozaurów. Największy z nich – sejsmozaur ma 47 m długości. Zwiedzanie juraparku ułatwia specjalnie wytyczona i opisana ścieżka przybliżająca wszystkie okresy geologiczne od kambru aż po neolit. Na gości czeka też mnóstwo innych atrakcji, w tym m.in.: Zwierzyniec Bałtowski, spływ tratwami po rzece Kamiennej, Park Rozrywki, Kraina Koni, Żydowski Jar, rollercoaster, kino 5D czy prehistoryczne oceanarium. Dla najmłodszych turystów przygotowany został plac zabaw, gdzie jedną z atrakcji jest odkopywanie szkieletu kilkunastometrowego tyranozaura i warsztaty geologiczno-plastyczne. W zimie natomiast Bałtów zaprasza miłośników białego szaleństwa na stok narciarski i do Wioski Świętego Mikołaja.

Jurapark Bałtów
 Bałtów 8a, 27-423 Bałtów
 tel. 41 310 10 13, 533 979 221
www.juraparkbaltow.pl

10. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE I REZERWAT KRZEMIONKI

Niedaleko Ostrowca Świętokrzyskiego położony jest najciekawszy zabytek archeologiczny Polski, a jednocześnie jeden z najcenniejszych na świecie zabytków pradziejowego górnictwa. Znajduje się tu kompleks prahistorycznych kopalń krzemienia pasiastego funkcjonujących w okresie neolitu i w początkach epoki brązu (3900-1600 p.n.e.). Pomimo upływu tysięcy lat podziemia kopalń przetrwały do naszych czasów w prawie niezmienionym stanie. Świadczy o tym doskonale zachowany krajobraz pola eksploatacyjnego oraz architektura podziemnych wyrobisk. Można je podziwiać podczas wędrówki podziemną trasą o długości prawie 500 m. Krzemionki to także miejsce występowania wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt podlegających ochronie. W 2019 r. rezerwat wpisany został na światową listę dziedzictwa UNESCO.

Muzeum Archeologiczne i Rezerwat
Krzemionki
Sudół 135a, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
tel. 41 260 55 50, 669 970 499,
www.krzemionki.pl

11. ZAMEK „KRZYŻTOPÓR” W UJEŹDZIE

Wzniesiony przez Wawrzyńca Senesa w latach 1631-1644 zamek „Krzyżtopór” w Ujeździe był przed powstaniem Wersalu największą budowlą pałacową w Europie. Fundator tego „palazzo in fortezza”, czyli pałacu w fortecy, wojewoda sandomierski Krzysztof Ossoliński chciał olśnić współcześnie mu żyjących. Dlatego ten monumentalny zespół pałacowy wbudowany w pięcioboczną bastionową fortecę wzniesiony został na wzór kalendarza. Posiadał tyle okien, ile dni w roku; tyle komnat, ile tygodni; tyle wielkich sal, ile miesięcy oraz cztery wieże symbolizujące cztery pory roku. Konie w pałacowych stajniach piły wodę ze żłobów z marmuru przeglądając się w kryształowych lustrach, a stropem jednej z wież było akwarium, w którym pływały egzotyczne ryby. Mówi się również, iż w roku przestępnym otwierano 366 okno.

Instytucja Kultury Zamek Krzyżtopór
 Ujazd 73, 27-570 Iwaniska
 tel. 15 860 11 33
www.krzyztopor.org.pl

12. ZESPÓŁ PAŁACOWY W KUROZWĘKACH

W drugiej połowie XIV w. w Kurozwękach zbudowany został zamek znany z dokumentu z 1400 r. jako „Castrum Curoswank”. Na przełomie kolejnych stuleci budowlę wielokrotnie przebudowywano, nadając jej coraz bardziej reprezentacyjny charakter, by w końcu w XVIII w. założenie mieszkalno-obronne całkowicie przekształcić w barokowo-klasycystyczną rezydencję. Obecnie w zespole parkowo-pałacowym największą uwagę przykuwa budynek zamkowy, a w nim – bogato zdobiona, pięcioosiowa fasada oraz krużgankowy dziedziniec. Warto zwiedzić wnętrza kurozwęckiego pałacu wraz z piwnicami oraz skorzystać z noclegów w stylowych wnętrzach pałacu, w Oranżerii i Oficynie. Niecodzienną atrakcją jest stado bizonów amerykańskich, które można oglądać z wnętrza wozu podczas „safari bizon”. Wielu niezapomnianych wrażeń, w okresie od lipca do września, dostarcza także wędrowka po kukurydzianym labiryncie przybierającym co roku inny kształt.

Zespół Pałacowy sp. z o.o.
Kurozwęki, ul. Zamkowa 3, 28-200 Staszów
tel. 15 866 72 72, 15 866 72 71
www.bizony.com

13. MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W WIŚLICY

Pod posadzką Bazyliki Mniejszej pw. Najświętszej Maryi Panny z XIV w. w Wiślicy skrywają się pozostałości dwóch świątyń romańskich, a zarazem najcenniejsze zabytki Wiślicy. Pierwszy z kościołów został ufundowany przez księcia Henryka Sandomierskiego około połowy XII w. W krypcie znaleziono jeden z najcenniejszych na świecie przykładów sztuki romańskiej, czyli ornamentową posadzkę tzw. Płytę Orantów ufundowaną przez Kazimierza Sprawiedliwego. Całość została wykonana z masy gipsowej w latach 1175-1177. Druga kolegiata romańska fundacji biskupów krakowskich powstała w XIII w. Była to potężna trójnawowa świątynia z czworokątną częścią prezbiterialną i dwiema wieżami od strony zachodniej. Niestety jedyną pozostałością, która przetrwała do współczesności, jest posadzka wykonana z emaliowanych płytek ceramicznych bogato zdobionych przedstawieniami rozet oraz fragmentarycznie zachowane mury. Tuż obok Bazyliki znajduje się gotycka kamienica fundacji sławnego kronikarza Jana Długosza z 1460 r., która jest obecnie najlepiej zachowanym Domem Długosza w Polsce. W jego wnętrzach uwagę przykuwają oryginalne gotyckie polichromie (z lat 1462-1467) z wizerunkami Chrystusa Zmartwychwstałego, Jana Długosza czy św. Heleny, a także gotyckie portale oraz piwnice z autentycznym układem pomieszczeń.

Muzeum Archeologiczne w Wiślicy
Oddział Muzeum Narodowego w Kielcach
ul. Batalionów Chłopskich 2a, 28-160 Wiślica
tel. 41 300 20 69, 730 729 200
www.mnki.pl/wislica

14. MUZEUM IM. PRZYPKOWSKICH W JĘDRZEJOWIE

Przy rynku, w dwóch kamieniczkach z XVIII w., mieści się muzeum zegarów prowadzone przez założycieli miejsca, czyli rodzinę Przypkowskich. Uznaje się, iż jest to trzeci taki zbiór na świecie po Oxfordzie i Chicago. Znajdują się tu setki zegarów słonecznych i przyrządów gnomonicznych, klepsydry, zegary ogniowe i mechaniczne, a także przyrządy astronomiczne. Ozdobę tej kolekcji stanowią: zegar słoneczny z XVI w. wykonany przez Erazma Habermela; zegar słoneczny z armatką strzelającą w południe, wykonany w Paryżu dla króla Stanisława Leszczyńskiego; XVII-wieczna majolikowa klepsydra wodna. W dziale starodruków, liczącym około 500 tomów, do najcenniejszych należy dzieło Mikołaja Kopernika z 1566 r. – „De revolutionibus orbium coelestium”. Na szczególną uwagę zasługuje także słynna historia świata Hartmana Schedy „Liber chronicarum” bogato ilustrowana drzeworytami, a wydana w Norymberdze w 1493 r. Warte obejrzenia są również oryginalne, zachowane wnętrza domu Przypkowskich wypełnione zbiorami sztuki, a także utworzony na tyłach muzeum Ogród Czasu.

Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie
 Pl. T. Kościuszki 7/8, 28-300 Jędrzejów
 tel. 41 386 24 45
www.muzeum.jedrzejow.pl

15. EUROPEJSKIE CENTRUM BAJKI W PACANOWIE

Centrum Bajki w Pacanowie to miejsce stworzone nie tylko dla najmłodszych, ale także dla dorosłych, którzy pragną cofnąć się w czasie i wrócić do lat dziecięcych. Na terenie obiektu, przypominającego wyglądem babki z piasku, znajdują się biblioteka, czytelnia, księgarnia, kino „Szkatułka”, „Mały Teatr”, sale warsztatowe, sklep z pamiątkami oraz kawiarnia. Największym zainteresowaniem cieszy się wystawa Bajkowy Świat. Można tu dotknąć eksponatów, otworzyć bajkowe szuflady. Przewodnicy poprzebierani w postaci z bajek prowadzą dzieci przez magiczne i tajemnicze strefy. W Czarodziejskim Ogrodzie napotkać można Calineczkę, śpiącą w kwiatowym kielichu, a w Krainie Soria Moria zwiedzający mogą wziąć udział w grze, której celem jest pokonanie złej Królowej Lodu. Co roku w Pacanowie na początku czerwca odbywa się słynny Festiwal Kultury Dziecięcej. Warto odwiedzić również Park Akademii Bajki składający się z czterech edukacyjnych ogrodów.

Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie
ul. Makuszyńskiego 1, 28-133 Pacanów
tel. 41 376 50 79
www.centrumbajki.pl

16. PARK ETNOGRAFICZNY W TOKARNI

W malowniczo położonym zakolu rzeki Czarnej Nidy, na obszarze około 70 ha, zgromadzono zabytki XVIII- i XIX-wiecznego budownictwa drewnianego z terenu Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, Wyżyny Sandomierskiej i Niecki Nidziańskiej. Skansen przedstawia obiekty w naturalnych zespołach osadniczych, fragmenty wsi, w których zagrody, stanowiące warsztat pracy rolnika, sąsiadowały z obiektami przemysłu wiejskiego takimi jak: młyn, wiatrak, kuźnia. Dzięki temu możliwe jest poznanie realiów dawnego wiejskiego życia, jak również przemysłu i rzemiosła. Do jednych z najcenniejszych obiektów należą: kościół p.w. M.B. Pocieszenia z Rogowa z 1761 r. z wyposażeniem wnętrza oraz bogatą polichromią stropu, dom szewca z Daleszyc z 1892 r. z wnętrzami mieszkalnymi pochodzącymi z dwudziestolecia międzywojennego i ekspozycją warsztatu szewskiego, chałupa z Rokitna z 1805 r. z wnętrzami mieszkalnymi z lat 20-30. XX w., dwór drobnoszlachecki z Suchedniowa z prezentacją wnętrz mieszkalnych z końca XIX w. czy okólna zagroda z Radkovic, w skład której wchodzi chałupa z 1862 r. z wnętrzami mieszkalnymi, spichlerz z wiatą, obora z sieczkarnią, chlewy i kurniki, piwnica oraz stodoła. W sezonie odbywa się tu sporo interesujących imprez plenerowych.

Park Etnograficzny w Tokarni
Tokarnia 303, 26-060 Chęciny
tel. 41 315 41 71, 519 467 107
kasa: 515 458 649
www.mwk.com.pl

17. MUZEUM PRZYRODY I TECHNIKI, EKOMUZEUM IM. JANA PAZDURA W STARACHOWICACH

Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach to jedyny w Europie zachowany w całości Zakład Wielkopiecowy z XIX w. Imponujące obiekty hutnicze to jednak nie jedyna atrakcja muzealna. Nie mniej cenna jest unikatowa kolekcja samochodów marki Star produkowanych w Starachowicach w latach 1948-2007. Wśród prezentowanych obiektów znajdują się pierwsza polska ciężarówka Star 20, uczestnik Rajdu Paryż – Dakar Star 266R czy replika jedyne polskiego „papa-mobile” Star 660M2 z okresu I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w 1979 r. Przyroda sąsiaduje tu z techniką nie tylko w nazwie. W zabytkowym kinie „Kotłownia” prezentowana jest wystawa paleontologiczna, której najważniejszym elementem jest zbiór skamieniałości, czyli tropów zwierząt żyjących w rejonie Gór Świętokrzyskich przed 200 mln lat. Oryginalnym śladom zwierząt towarzyszą, bardzo wiernie wykonani, ich „właściciele”. Wielki Piec wygaszono ostatecznie w 1968 r. i od tamtej pory nie wytapia się już w nim surówki żelaza, za to z dużym powodzeniem „wytapiana” jest w nim dzisiaj kultura. W muzeum odbywa się rocznie około 40 różnotematycznych zdarzeń kulturalnych: wystawy, koncerty, debaty, festyny historyczne i ekologiczne.

Muzeum Przyrody i Techniki, Ekomuzeum
im. Jana Pazdura w Starachowicach
ul. Wielkopiecową 1, 27-200 Starachowice
(wejście główne znajduje się przy
ul. Piłsudskiego 95)
tel. 41 275 40 83, 783 730 094
www.ekomuzeum.pl

18. MUZEUM IM. ORŁA BIAŁEGO W SKARŻYSKU-KAMIENNEJ

Znaczącymi momentami rozwoju obecnego obszaru Skarżyska-Kamiennej była najpierw budowa i oddanie do użytku w 1883 r. linii kolejowej do Dębłina i na Śląsk, a potem – rządowa decyzja wybudowania tu dużego zakładu zbrojeniowego. Powstała tu w 1923 r. Państwowa Fabryka Amunicji, która do 1939 r. dostarczała Wojsku Polskiemu amunicję wielu kalibrów na światowym poziomie technicznym. Równie istotny dla losów miasta był trudny okres II wojny światowej. Rozpoczął się on już w roku 1940, kiedy to Niemcy rozstrzelali około 360 osób związanych z konspiracją na terenie miasta (Organizacja Orła Białego). Muzeum, noszące imię Organizacji Orła Białego, dokumentuje nie tylko historię regionalną dotyczącą Skarżyska, ale jednocześnie gromadzi i udostępnia wyjątkową kolekcję militariów eksponowanych zarówno w plenerze, jak i w wybudowanym w latach 30. XIX w. zabytkowym budynku Zawiadowcy Huty Rejów. Zobaczyć można eksponaty z okresu II wojny światowej, a także z czasów „zimnej wojny”. Prawdziwą atrakcją stanowi kuter torpedowy ORP „Odważny”, ostatni zachowany okręt tej klasy, skonstruowany oraz wybudowany w Polsce, czy samolot transportowy Ił-14. Ponadto są tu także, budowane na licencji w polskich zakładach, samoloty Lim, a także inne samoloty, transportery, czołgi, kolekcja armat i haubic, w tym działa samobieżne ASU-85 czy niemiecki Sturmgeschütz IV. Dodatkowo odwiedzić można teren dawnej huty, której historia zarysowana została przy użyciu tablic dydaktycznych.

Muzeum im. Orła Białego
w Skarżysku-Kamiennej
ul. Słoneczna 90, 26-110 Skarżysko-Kamienna
tel. 41 262 15 87, 252 02 31
www.muzeum.skarzysko.pl

19. ZABYTKOWY ZAKŁAD HUTNICZY W MALEŃCU

W położonej 24 km na zachód od Końskich miejscowości Maleniec, nad rzeką Czarną, zlokalizowany jest zabytkowy zespół walcowni i gwoździarni posiadający już ponad 200-letnią historię. Wtopiony w naturalny krajobraz wsi zabytkowy park maszynowy założony został w 1782 r. W jego skład weszły wówczas walcarnie oraz 11 małych i 4 duże gwoździarki do produkcji gwoździ ciętych z blachy. Pod koniec XIX w. w wyniku modernizacji zakład zyskał kolejne maszyny tym razem do produkcji łopat i szpadli. Spośród doskonale zachowanych do dziś elementów do najbardziej interesujących zaliczyć trzeba cykl produkcyjny walcowania blach oraz wytwarzania z nich narzędzi gospodarczych, hale walcowni, gwoździarni i szpadlarni z 1839 r. oraz unikalne maszyny. Zespół przestrzenny zakładu w Maleńcu w 1967 r. wpisany został do rejestru zabytków województwa.

Zabytkowy Zakład Hutniczy w Maleńcu
 Maleniec 54, 26-242 Ruda Maleniecka
 tel. 41 373 11 42
www.maleniec.pl

20. KOŃSKIE I SIELPIA

Końskie to miejscowość znana już od XI w. W jej centrum można podziwiać jedno z ciekawszych założeń parkowych w Polsce z tzw. małą architekturą ogrodową pochodzącą z II poł. XVIII i I poł. XIX stulecia. Można tu zobaczyć Oranżerię Egipską, Świątynię Grecką, Domek Wnuczątów, altany, glocken (glocken) i ogrodzenia z basztami. Warto zwiedzić także pobliski późnogotycki kościół św. Mikołaja z przełomu XV i XVI w., a w nim zobaczyć interesujący zegar słoneczny z 1621 r. Zaledwie kilkanaście kilometrów za miastem, nad zalewem, wśród okolicznych lasów, znajduje się największa w regionie świętokrzyskim miejscowość wypoczynkowa Sielpia, zwana potocznie świętokrzyską Ibizą. W XIX w. działał tu jeden z największych zakładów przemysłowych Zagłębia Staropolskiego. Obecnie w dawnych budynkach walcowni i pudlingarni mieści się Muzeum Zagłębia Staropolskiego. Do jego najcenniejszych eksponatów należy olbrzymie metalowe koło napędowe o średnicy 8 metrów oraz wiele unikatowych maszyn i urządzeń, m.in. tokarki, strugarki, prasy czy też 150-letnie obrabiarki.

Centrum Informacji Turystycznej
ul. Partyzantów 1, 26-200 Końskie
tel. 534 042 989
www.konskie.travel

21. PUSTELNIA ŻŁOTEGO LASU W RYTWIANACH

W 1624 r. dla kamedułów kongregacji Monte Corona w pobliżu miejscowości Rytwiany wybudowano Eremus Silvae Aureae – Pustelnię Złotego Lasu. Powstał wówczas kościół pw. Zwiastowania NMP, zabudowania klasztorne i gospodarcze oraz Eremitorium, czyli zespół domków pustelniczych. Obecnie Pustelnia Złotego Lasu jest pierwszym w Polsce centrum terapeutycznym powstałym na bazie pokamedulskiego klasztoru, które specjalizuje się w prowadzeniu terapii dla osób zagrożonych skutkami cywilizacji, m.in. pracołizmem, zakupoholizmem, siecioholizmem etc. Dodatkowymi atrakcjami Pustelni są Galeria Kamedulska, muzeum serialu „Czarne chmury” oraz ogrody klasztorne.

Relaksacyjno-Kontemplacyjne Centrum
Terapeutyczne „Pustelnia Złotego Lasu”
ul. Klasztorna 25, 28-236 Rytwiany
tel. 15 864 77 95
www.pustelnia.com.pl

22. PAŁACYK HENRYKA SIENKIEWICZA W OBLĘGORKU

W parku, wśród dębów, lip drobnolistnych, jesionów, grabów, brzoź, tulipanowców, platanów i wielu innych rzadkich gatunków drzew i krzewów, stoi – zaprojektowany przez warszawskiego architekta Hugo Kunderę – pałacyk, który Henryk Sienkiewicz otrzymał w darze od społeczeństwa polskiego z okazji 25-lecia swojej twórczości. Autor m.in. „Quo vadis”, „Trylogii”, „W pustyni i w puszczy” czy „Janka Muzykanta”, laureat nagrody Nobla, którą otrzymał w dziedzinie literatury w 1905 r., traktował Oblęgorek jako letnią rezydencję. Obecnie w pałacyku mieści się muzeum, poświęcone życiu i twórczości Henryka Sienkiewicza. Salon, gabinet, jadalnia, sypialnia wyposażone w oryginalne meble stanowiące własność pisarza, wypełnione rodzinnymi fotografiami, zachowaną liczną korespondencją, portretami, książkami z dawnego księgozbioru oblęgorskiego, pamiątkami z rozmaitych podróży, sprawiają wrażenie ciągłej obecności pisarza. Pozwalają podejrzec, jak Sienkiewicz żył, mieszkał i tworzył.

Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku
Oblęgorek, ul. Aleja Lipowa 24,
26-067 Strawczyn
tel. 41 303 04 26, 664 384 069
www.mnki.pl/sienkiewicz

23. DWOREK MIKOŁAJA REJA W NAGŁOWICACH

Mikołaj Rej, autor słynnych słów „A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”, zwany jest ojcem literatury polskiej, gdyż był pierwszym pisarzem tworzącym wyłącznie w języku polskim. W Nagłowicach, w których mieszkał, w dworze pochodzącym z około 1800 r., a wybudowanym przez rodzinę Walewskich, znajduje się obecnie muzeum, poświęcone jego pamięci. Przedstawia związki pisarza z tą miejscowością oraz znaczenie jego twórczości, zarówno dla piśmiennictwa, jak i całej kultury polskiej. Jest tu wystawa reprodukcji przedstawiających życie i dorobek pisarza Reja. W gablotach znajdują się ciekawe teksty w kopiach rękopisów, jest to m.in. „Zeznanie podatkowe” i „List do sąsiada”. W zabytkowym parku angielskim otaczającym dworek zachowały się sędziwe dęby, pamiętające czasy pisarza.

Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach
ul. Kacpra Walewskiego 7, 28-362 Nagłowice
tel. 41 381 45 70
www.naglowice.pl

24. ŚWIĘTA KATARZYNA

Miejscowość ta zajmuje szczególne miejsce w historii polskiej turystyki. W roku 1910 właśnie w tym miejscu, z inicjatywy Aleksandra Janowskiego, powstało pierwsze schronisko turystyczne w Królestwie Polskim. W Świętej Katarzynie znajduje się kościół i klasztor sióstr Bernardynek. W pobliżu kościoła, na skraju lasu, warto obejrzeć kapliczkę grobową Janikowskich zwaną „kapliczką Żeromskiego”. Na jej wewnętrznej ścianie w dniu 02.08.1828 r. wyryli swoje podpisy Stefan Żeromski i jego szkolny kolega Jan Strożecki. Warte obejrzenia jest również Galeria Minerałów i Skamieniałości „Tajemnice Klejnotów”, posiadająca w swoich zbiorach liczne okazy minerałów i skamieniałości zarówno z obszaru Gór Świętokrzyskich, Polski, jak i całego świata. Przez Świętą Katarzynę prowadzą liczne szlaki piesze, a wśród nich – koloru czerwonego im. Edmunda Massalskiego, którego fragment przechodzi przez miejscowość, wspina się na najwyższy szczyt Łysogór – Łysicę (614 m n.p.m.), po czym biegnie w stronę Świętego Krzyża. Swój początek ma tu również trasa „Śladem dawnej kolejki wąskotorowej”, prowadząca przez tereny Świętokrzyskiego Parku Narodowego aż do Nowej Słupi.

Punkt Informacji Turystycznej
Święta Katarzyna, ul. Kielecka 27,
26-010 Bodzentyn
tel. 664 094 063

25. OSADA ŚREDNIOWIECZNA W HUTIE SZKLANEJ

Pobyt w osadzie to niepowtarzalna okazja, aby poczuć magię średniowiecza i świętokrzyskich tradycji. Można tu poznać XII/XIV-wieczną rzeczywistość z całym jej kolorytem: pogańskimi bóstwami, które na szczycie Łysej Góry były czczone przed wiekami przez pradawnych mieszkańców tych ziem, a także z trudem i znojem codzienności, kiedy wszystkie sprzęty trzeba było wykonać własnoręcznie, a jedzenie zdobyć lub wytworzyć. W Osadzie Średniowiecznej spotkamy jej mieszkańców skupionych na swych codziennych zajęciach. Zobaczymy warsztat garncarski, kowalski, obróbki drewna oraz gospodarstwo bartnika. W osadzie można także skorzystać z bogatej oferty warsztatów interaktywnych, a także wziąć udział w edukacyjnej grze terenowej „Kraina Legend Świętokrzyskich”.

Osada Średniowieczna w Hucie Szklanej
 Huta Szklana 37, 26-004 Bieliny
 tel. 41 260 81 54, 260 81 56,
 w dni wolne i święta tel. 603 852 640
www.osadasredniowieczna.eu

26. BUSKO-ZDRÓJ I SOLEC-ZDRÓJ

Te leżące na Pomurzu dwie miejscowości należą do jednych z czołowych polskich uzdrowisk. Ich największym bogactwem są wody siarczkowe i jodkowo-bromkowe wykorzystywane do leczenia chorób układu krążenia, narządu ruchu, układu wegetatywnego, chorób skóry oraz schorzeń kobiecych. Pierwszy zakład kąpielowy w Busku, obecne sanatorium „Marconi”, został uruchomiony 1 czerwca 1836 r. i tę datę uważa się za początek kurortu. Podstawą kuracji w Busku są kąpiele siarczkowe i kuracja pitna. Tradycyjna hydroterapia wspomagana jest całą gamą zabiegów fizjoterapeutycznych oraz nowoczesną aparaturą medyczną, dając wspaniałe efekty lecznicze. Wykorzystywane są m.in. aquamassage, vacumed, platforma wibracyjna czy leczenie zimnem w komorach bądź kabinach kriogenicznych w temperaturze poniżej -120°C . Spacerując po Parku Zdrojowym imponujące wrażenie robi w szczególności oddana do użytku w 2020 r. tężnia solankowa, która ma kształt okręgu o średnicy około 72 m i obwodzie około 226 m, a ściany sięgają blisko 10 m wysokości. Tężnię stanowią dwa pierścienie z tarniny, które oddzielone są przejściami przypominającymi labirynt. Z kolei Solec-Zdrój przyciąga wielu kuracjuszy i turystów za sprawą występującego w soleckich wodach dużego stężenia związków siarki dwuwartościowej. Ich wysoka mineralizacja powoduje, że są one najsilniejszymi wodami leczniczymi w Polsce, a nawet jednymi z najlepszych w Europie. Nie lada atrakcją, będącą uzupełnieniem oferty uzdrowiskowej w Solcu, jest otwarty w 2013 r. kompleks basenów mineralnych z centrum SPA i wellness.

www.busko.travel

www.busko.pl

www.ubz.pl

www.uzdrowiskosolec.pl

www.basenymineralne.pl

27. PIŃCZÓW – SARMACKIE ATENY

Pińczów, założony przez kardynała Zbigniewa Oleśnickiego, to malownicza miejscowość położona w sercu Ponidzia. Nazywana jest siedzibą arian, braci polskich. Warto obejrzeć tu Dom na Mirowie, zwany „drukarnią ariańską”, zbudowany z ciosów miejscowego kamienia, kościół i dawny klasztor Paulinów z XV w., a także wczesnobarokowy kościół i klasztor reformatów z XVII w. oraz muzeum regionalne, dokumentujące tradycję, historię i kulturę Ponidzia. Na uwagę zasługują także renesansowa Synagoga Stara z przełomu XVI/XVII w., jedyny dobrze zachowany obiekt świadczący o obecności Żydów w mieście, pałac Wielopolskich, a także górująca nad Pińczowem i okolicą renesansowa kaplica św. Anny, wzniesiona w stylu manierystycznym w 1600 r. według projektu Santi Gucciego. Ze Wzgórza Świętej Anny można podziwiać wspaniały widok na Dolinę Nidy i najbliższą okolicę.

Centrum Informacji Turystycznej
 ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów
 tel. 41 357 24 72, 357 54 04
www.muzeumpinczow.pl

28. SZYDŁÓW

Szydłów to jeden z najpiękniejszych średniowiecznych zespołów obronnych. Wygląd jest zasługą Kazimierza Wielkiego, który otoczył miasto potężnymi murami i zmienił w twierdzę. W świetnym stanie zachowały się cztery odcinki murów o długości około 700 m. Do miasta wjeżdżało się kiedyś bramami. Jedyną zachowaną do dziś jest tzw. Brama Krakowska. Najważniejszym obiektem w królewskim mieście był zamek zbudowany z kamienia. Ten ufundowany przez Władysława Jagiełłę można oglądać do dziś. Funkcjonujące tu Muzeum Zamków Królewskich mieści się w tzw. Skarbczyku, który jest częścią zamku. Zobaczyć tu można makiety zamków, w tym m.in. dwie makiety z Szydłowa, malborski pałac Wielkich Mistrzów, Wawel w Krakowie oraz cesarski kompleks w Akwizgranie, a także realistyczne figury znanych postaci żyjących na przełomie XIV i XV w.: Zawiszy Czarnego, wójta średniowiecznego Szydłowa, króla Władysława Jagiełłę, a także króla Kazimierza Wielkiego – każda wykonana w skali 1:1. Wszystko to wzbogacone zostało warstwą multimedialną, dzięki której można wirtualnie napalić w kominku, aby ogrzać komnatę przed przybyciem króla, przynieść wino na wieczorną ucztę czy też wziąć udział w turnieju rycerskim. Na zamku można także zasiąść na tronie i poczuć się jak władca. Całość uzupełnia ekspozycja artefaktów odkrytych podczas eksploracji archeologicznych szydłowskiego zamku, m.in. monet, narzędzi, elementów ubioru i uzbrojenia, kafli oraz naczyń ceramicznych.

Punkt Informacji Turystycznej
 Miejsko-Gminne Centrum Kultury – dawna Synagoga
 ul. Targowa 3, 28-225 Szydłów
 oraz Brama Zamkowa
 ul. Szkolna 8, 28-225 Szydłów
 tel. 41 354 53 13, 881 065 108
www.szydlow.pl

29. WŁOSZCZOWA I OKOLICE

Ziemia włoszczowska obfituje w wiele unikalnych zabytków i historycznych miejsc. Warto tu zobaczyć malowniczo położone dworki i obiekty podworskie, najstarsze kościoły oraz sanktuaria, a także miejsca związane ze znanymi w Polsce osobami, walczącymi o wolność kraju. Na uwagę zasługuje Sanktuarium Maryjne we Włoszczowie z cudownym obrazem Matki Bożej Włoszczowskiej Opiekunki Rodzin. Zaledwie kilka kilometrów od Włoszczowy, w małej miejscowości Czarncza, w której urodził się i został pochowany Stefan Czarniecki, zarówno w kościele p.w. NMP i Św. Floriana, jak i w budynku szkoły podstawowej odnaleźć można wiele pamiątek po słynnym hetmanie. W Ludyni z kolei jest miejsce, w którym można się poczuć jak w bajce. Stoi tam otoczony stawami i parkiem dworek, w którym nagrywano sceny do filmów „Syzyfowe prace” oraz „Przedwiośnie”. Nie można także ominąć zbudowanego w I połowie XIX w. spichlerza w Kluczewsku, przypominającego wyglądem pałacyk. Koniecznie trzeba też zwiedzić drewniane kościoły i kaplice w Kurzelowie, Bebelnie i Kossowie, znajdujące się na Świętokrzyskim Szlaku Architektury Drewnianej.

Centrum Informacji Turystycznej
ul. Wiśniowa 23, 29-100 Włoszczowa
tel. 41 394 14 05
www.lgd-region-wloszczowa.pl

30. ARCHIOPACTWO CYSTERSÓW W JĘDRZEJOWIE

Klasztor w Jędrzejowie jest najstarszym kompleksem cysterskim w Polsce, ufundowanym przez Jakuba Jakśę, późniejszego biskupa gnieźnieńskiego oraz jego brata Klemensa w 1140 r. To na ich zaproszenie, do osady zwanej wówczas Brzeźnica, z francuskiego Morimondy przybyli pierwsi zakonnicy. Po lewej stronie od klasztornej wejścia zachowała się pochodząca z 1118 r. wieża, która należy do najstarszych zabytków architektury romańskiej w kraju. W specjalnie wzniesionej przez zakonników XVII-wiecznej bocznej kaplicy kościoła mieści się Sanktuarium bł. Wincentego Kadłubka, który w jędrzejowskim klasztorze spędził ostatnie lata swojego życia. W świątyni znajdują się też doskonale zachowane, bogato zdobione organy z XVIII w., w których zastosowane unikatowe rozwiązania techniczne są odpowiedzialne za ich niepowtarzalne brzmienie.

Archiopactwo Cysterskie w Jędrzejowie
ul. Klasztorna 20, 28-300 Jędrzejów
tel. 41 386 23 08, 386 35 25
www.jedrzejow.cystersi.pl

31. POCYSTERSKI ZESPÓŁ KLASZTORNY W KOPRZYWNICY

Zakon Cystersów przybył do Koprzywnicy w 1185 r., kiedy to Mikołaj Bogoria ufundował tutaj klasztor. W połowie XVII stulecia opat Zbigniew Ossoliński dokonał renowacji świątyni. Powstał wówczas ołtarz główny, kruchta oraz wieża przypominająca wielki odwrócony kielich. Turyści mają możliwość podziwiania poklasztornego wschodniego skrzydła budowli z pięknym romańskim kapitułarzem. W latach 60. XX w. podczas prac konserwatorskich we wnętrzu kościoła odkryto gotyckie polichromie. W tym okresie odbudowano również zniszczoną w wyniku historycznej zawieruchy wieżę oraz utworzono lapi-darium.

Pocysterski Zespół Klasztorny
w Koprzywnicy
Parafia p.w. św. Floriana
ul. Krakowska 78, 27-660 Koprzywnica
tel. 15 847 62 02

32. OPACTWO CYSTERSÓW W WĄCHOCKU

Klasztor w Wąchocku został zbudowany na przełomie XII i XIII w. Wielokrotnie niszczone wracał do dawnej świetności dzięki wytrwałej pracy zakonników. Obiekt jest jednym z najpiękniejszych zabytków architektury sakralnej w Polsce i stanowi połączenie kilku stylów architektonicznych. Sale zebrania zakonników, kapituła oraz fraterna utrzymane są w charakterze romańskim, refektarz reprezentuje budownictwo wczesnogotyckie, a klasztorne baszty – barok. Na terenie klasztornej kompleksu znajduje się muzeum, którego ekspozycja zawiera materiały związane z powstaniem styczniowym. W krużgankach natomiast umieszczono płytę nagrobną mjr. Jana Piwnika „Ponurego”, jednego z dowódców świętokrzyskich ugrupowań AK. Do zwiedzania udostępniane są również ogrody cysterskie.

Opactwo Cysterskie w Wąchocku
ul. Kościelna 14, 27-215 Wąchock
tel. 41 275 02 00
www.wachock.cystersi.pl

33. OPATÓW

W leżącym na Szlaku Bursztynowym Opatowie dawne czasy pozostawiły wiele cennych pamiątek. Największym zabytkiem miasteczka jest – pamiętająca okres romański – kolegiata św. Marcina. Podziwiać w niej można romańskie okienka tzw. biforia oraz dekoracje w postaci fryzu. Na szczególną uwagę zasługują umieszczone w lewej nawie transeptu nagrobki rodziny Szydłowieckich z ciekawą płaskorzeźbą z brązu tzw. Lamentem Opatowskim. Do tej trzynawowej świątyni zbudowanej na planie krzyża łacińskiego prowadzi droga przez renesansową Bramę Warszawską. Nieopodal kościoła położony jest rynek, na którym stoi przysadzisty ratusz z przełomu XVI i XVII w. a pod nim udostępniono do zwiedzania 400-metrową Podziemną Trasę Turystyczną. Po drugiej stronie rzeki Opatówki warto zwiedzić klasztor oo. Bernardynów z barokowym kościołem i interesującymi rzeźbami rokokowymi.

Centrum Informacji Turystycznej
 Plac Obrońców Pokoju 34, 27-500 Opatów
 tel. 15 868 13 01
www.opatow.travel

34. ŚLADAMI ŻYDOWSKICH MIASTECZEK

Spółeczność żydowska pozostawiła trwały ślad w architekturze, jak i kulturze świętokrzyskich miast. Tragiczne wydarzenia II wojny światowej sprawiły, że do obecnych czasów przetrwało niewiele miejsc, związanych z Żydami. Te, które pozostały, dobitnie świadczą o bogactwie żydowskich zwyczajów i tradycji. Warto dla nich odwiedzić Szydłów, w którym znajduje się renesansowa synagoga, a w jej wnętrzu uwagę przyciąga rzeźbiony Aron ha Kodesz, czyli szafa ołtarzowa na Torę, oraz delikatnie żebrowany strop. Ciekawym obiektem w Pińczowie jest Synagoga Stara, która w polskiej architekturze synagogałnej jest najstarszym przykładem świątyni o układzie tzw. wzdłużnym. Jednakże miasteczkiem najbardziej upamiętniającym historię dawnych żydowskich mieszkańców jest Chmielnik. W budynku dawnej synagogi z XVIII w. powstał tu nowoczesny Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”. Wizyta w nim jest fascynującym spacerem po przedwojennych uliczkach Chmielnika, wyprawą w głąb tradycji sztetla, bliskim spotkaniem z rodziną, przygotowującą uroczysty szabat. Daje możliwość odkrycia i poznania wielu miejsc, w których żyli obok siebie przez stulecia Polacy i Żydzi.

www.swietokrzyskisztetl.pl
www.muzeumpinczow.pl
www.szydlow.pl

35. BODZENTYN

Zlokalizowany nad rzeką Psarką Bodzentyn został założony w XIV w. przez biskupa Bodzantę, dzięki któremu stał się ośrodkiem administracyjnym dóbr całego biskupstwa krakowskiego. Wówczas także wzniesiono mury obronne miasta oraz zamek. W połowie następnego stulecia zbudowano gotycką kolegiatę p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława, ufundowaną przez kardynała Zbigniewa Oleśnickiego. Jej najcenniejszym zabytkiem jest gotycko-renesansowy tryptyk „Zaśnięcie Marii” z 1508 r. autorstwa ucznia Wita Stwosza – Marcina Czarnego. Nie należy zapominać także o świątyni p.w. św. Ducha, której historia sięga 1475 r. Największy rozkwit miasta datuje się na XVI w. – powstały wtedy wodociągi, łaźnia i drugi rynek. Obecnie największą atrakcją turystyczną Bodzentyna są ruiny zamku biskupów krakowskich. Warto zobaczyć także XIX-wieczną, drewnianą zagrodę rodziny Czernikiewiczów, w której eksponowane są dawne sprzęty domowe. Interesujący jest także cmentarz żydowski z zachowanymi 55 macewami z lat 1870-1934.

Punkt Informacji Turystycznej
Rynek Górny 11, 26-010 Bodzentyn
tel. 693 690 333

36. NOWA SŁUPIA

Nowa Słupia to wieś gminna położona w Górach Świętokrzyskich między pasmem Jeleniowskim a Łysogórskim. Początki osadnictwa związane są silnie z rozwijającym się tu od II w. p.n.e. do IV w. hutnictwem żelaza. W latach 1351-1869 Nowa Słupia posiadała prawa miejskie. Do dziś zachował się dawny układ urbanistyczny z obszernym rynkiem. Warto tu obejrzeć kościół p.w. św. Wawrzyńca z 1678 r. oraz budynek dawnego probostwa szpitalnego z XVIII w. zwany „Opatówką”. Atrakcją jest otwarte w 2011 r. Centrum Kulturowo-Archeologiczne, w którym kompleksowo zaprezentowana została tematyka starożytnej metalurgii żelaza. Na 4-hektarowej powierzchni wybudowano amfiteatr ze sceną, bramę, sztolnię, liczne zabudowania wioski rzemieślników, chatę hutników, obóz Rzymian oraz Wał Hadriana. Poszerzono część archeologiczną, gdzie co roku odbywają się słynne „Dymarki Świętokrzyskie”, czyli festyn o ponad 50-letniej tradycji.

www.nowaslupia.pl
www.dymarki.pl
www.goryswietokrzyskie.travel

37. ŻYWE MUZEUM PORCELANY W ĆMIELOWIE

Żywe Muzeum Porcelany daje możliwość zapoznania się z procesem ręcznej produkcji porcelany, począwszy od projektu, przez kolejne etapy, na malowaniu kończąc. Dowiedzieć się tu można, z czego powstaje porcelana, jaka jest różnica między ceramiką a porcelaną, co wspólnego z jej wyrobem ma zwykły sok z buraka oraz dlaczego różowa porcelana nazywana jest arystokracją. W dość nietypowym miejscu, jakim jest stary, 22-metrowy piec, obejrzeć można film, wprowadzający w tajniki produkcji. W trakcie zwiedzania można podziwiać współczesną kolekcję ćmielowskiej porcelany figuralnej. W sali marmurowej, czyli wzorcowni, znajduje się ponad 450 wyrobów Fabryki Porcelany AS Ćmielów, produkowanych tradycyjną, ręczną metodą. W obiekcie prezentowane są również historyczne zbiory porcelany od początków jej produkcji w Ćmielowie, a miłośnicy sztuki mogą odwiedzić galerię sztuki współczesnej, gdzie zobaczą prace m.in. Lubomira Tomaszewskiego, Rafała Olbińskiego oraz unikatowe ikony i obrazy ręcznie malowane na porcelanie. Do dyspozycji gości jest również wyjątkowa kawiarnia „Leżąca Kotka”.

Żywe Muzeum Porcelany w Ćmielowie
 ul. Sandomierska 243, 27-440 Ćmielów
 tel. 15 861 20 21 wew. 22, 535 588 960
www.turystyka.cmielow.com.pl

38. GÓRY ŚWIĘTOKRZYSKIE

Góry Świętokrzyskie to najstarsze obok Sudetów góry w Polsce z najwyższymi wzniesieniami – Łysicą (614 m n.p.m.) oraz Łysą Górą (595 m n.p.m.). Nazwa gór pochodzi od relikwii Drzewa Krzyża Świętego przechowywanych w klasztorze na Łysej Górze. Góry Świętokrzyskie tworzy kilkanaście pasm położonych równolegle do siebie. Ciągą się one z zachodu na wschód, poczynając od okolic Dobreszowa, a na Sandomierzu kończąc. Trzon stanowi tzw. „pasmo główne”, od zachodu: Pasma Dobreszowskie, Pasma Oblęgorskie, Wzgórza Tumlińskie, Pasma Masłowskie, Łysogóry oraz Pasma Jeleniowskie. Charakterystyczne dla najwyższych partii Gór Świętokrzyskich są strome stoki, wcięte doliny, a w niższych partiach – lasy jodłowe i bukowe. Osobliwością przyrody nieożywionej są gołoborza, czyli rumowiska skalne. Największe z nich powstało na Łysej Górze i zajmuje 3,84 ha. W centralnej części gór utworzono Świętokrzyski Park Narodowy. Przez tereny Gór Świętokrzyskich przebiega główny szlak pieszy koloru czerwonego im. Edmunda Massalskiego o długości 92 km. Najpopularniejszym jego odcinkiem i najczęściej uczęszczanym przez turystów jest ten wiodący wzdłuż Pasma Łysogórskiego, od Świętej Katarzyny do Nowej Słupi przez Łysicę, przełęcz Św. Mikołaja z kapliczką, dalej do miejscowości Kakonin z wiejską chatką z początku XIX w., Hutę Szklaną z Osadą Średniowieczną, Święty Krzyż z gołoborzem, muzeum Świętokrzyskiego Parku Narodowego i klasztorem, a następnie w dół Drogą Królewską do Nowej Słupi.

www.goryswietokrzyskie.travel

39. DĄB BARTEK

Liczący – według różnych źródeł – od 700 do 1000 lat dąb „Bartek” należy do najstojniejszych oraz najczęściej podziwianych przez turystów pomników przyrody w Polsce. Jak głoszą legendy, często odpoczywali pod nim polscy królowie: Bolesław Krzywousty, Kazimierz Wielki czy też Jan III Sobieski, który miał ukryć w dziupli potężnego dębu królewskie skarby. Do dziś sędziwy „Bartek” imponuje swoimi rozmiarami: ma 30 m wysokości, blisko 10 m obwodu i ponad 3 m średnicy. Symbolizuje siłę i wytrwałość. Tuż obok zobaczyć można „syna Bartka” – młody dąb posadzony w 1966 r. podczas obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego.

40. ZAMEK RYCERSKI W SOBKOWIE

Fortalicja w Sobkowie to ciekawy przykład zabezpieczenia XVI-wiecznej posiadłości szlacheckiej. Z wzniesionego przez Stanisława Sobka w latach 1560-1570 kompleksu dworskiego zachowały się pozostałości murów, trzy baszty, ruiny pałacu oraz zabudowania gospodarcze. Obecnie znajdują się tu pokoje gościnne oraz restauracja „Pod Zakutym Łbem”, serwująca dania staropolskie. Dla aktywnych miłośników jazdy konnej zamek oferuje jazdy oraz wycieczki terenowe. Do dyspozycji gości jest 20 kajaków, bowiem są tu organizowane spływy kajakowe po rzece Nidzie.

Zamek rycerski w Sobkowie
 ul. Stanisława Sobka 15, 28-305 Sobków
 tel. 41 387 11 36, 509 301 601, 509 301 101
www.zameksobkow.eu

41. CENTRUM NAUKI LEONARDO DA VINCI W PODZAMCZU K. CHĘCIN

Centrum Nauki Leonardo da Vinci to miejsce, którego celem jest nowoczesne nauczanie przez pobudzanie naukowej ciekawości, ciekawości i samodzielnego myślenia dzieci oraz młodzieży. Wystawa przedstawia złożoność organizmu człowieka, m.in. oddychanie, bicie serca, reakcje na bodźce, utrzymanie postawy pionowej ciała oraz odżywianie. Patronem wystawy jest Leonardo da Vinci, autor portretu człowieka o idealnych proporcjach. Dla zwiedzających Centrum przygotowano wiele nietypowych atrakcji: karuzelę Koło Fizyka, Kołysankę Newtona oraz obrazujące zasady akustyki i kinetyki Dzwony Rurowe. Przeznaczone dla młodych odkrywców interaktywne stanowiska (Harfa świetlna, Wir wodny, Lejek grawitacyjny) ułatwiają im przyswojenie zazwyczaj trudnej wiedzy fizycznej.

Centrum Nauki Leonardo da Vinci
Podzamcze 45 k. Chęciny, 26-060 Chęciny
tel. 609 290 121
www.cndavinci.pl

42. PARK ROZRYWKI I MINIATUR „SABAT KRAJNO”

To całoroczny rodzinny obiekt edukacyjno-rozrywkowy, oferujący moc atrakcji. Znajdującą się tu Aleję Miniatur „Wonderful World” tworzą miniatury najstynniejszych budowli świata oraz niezwykłych stworzonych przez naturę miejsc. Można zobaczyć tu zminiaturyzowane Bazylikę Św. Piotra, Krzywą Wieżę, piramidę Cheopsa, wodospad Niagara, wulkan Etna, Statuę Wolności czy też wieże World Trade Center. Większość eksponatów wykonano w skali 1:25, wyjątek stanowi Bazylika św. Piotra w skali 1:13. Na odwiedzających czeka także Park Rozrywki, kino 6D, lunapark oraz park linowy. Zimą natomiast funkcjonuje stok narciarski z czterema trasami zjazdowymi, wypożyczalnią sprzętu i szkołą narciarską. Sercem ośrodka jest restauracja „Magia Sabatu”.

Park Rozrywki i Miniatur Sabat Krajno
Krajno-Zagórze 43c, 26-008 Górnó
tel. 505 505 654
www.sabatkrajno.pl

43. KOMPLEKS ŚWIĘTOKRZYSKA POLANA W CHRUSTACH K. ZAGNAŃSKA

Kompleks to doskonałe miejsce dla rodzin. Na gości czeka sporo atrakcji: Oceanika – ekspozycja z wielkimi akwariami o pojemności 250 tys. litrów z najbogatszą kolekcją zwierząt wodnych w Polsce; Kraina Zabawy, a w niej m.in. wielkie dmuchańce, ruchomy statek, karuzela, łódeczki, park linowy i najwyższe w Polsce eurobungee; Świętokrzysko – Park Miniatur z największymi zabytkami architektury świętokrzyskiej, pokazanymi w skali 1:20. Dzieci z pewnością polubią Brzozową Zagrodę, gdzie czekają na nich króliki, świnki wietnamskie, owce miniaturki i pawie. Każdy może tu wejść, nakarmić zwierzęta i z bliska im się przyjrzeć.

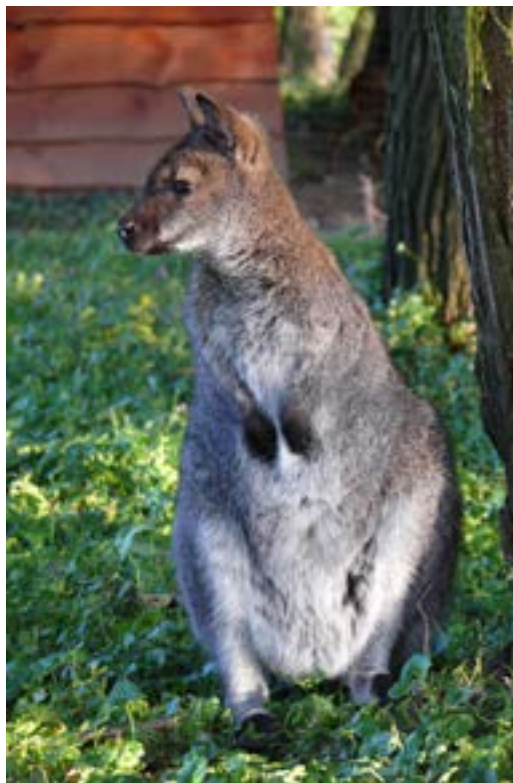

Kompleks Świętokrzyska Polana
Chrusty, ul. Laskowa 95, 26-050 Zagnańsk
tel. 881 088 522
www.swietokrzyskapolana.pl
www.oceanika.pl

44. ZOO „LEŚNE ZACISZE” W LISOWIE

W małej wsi Lisów, na malowniczo położonym terenie otoczonym lasem, mieści się jedyne w regionie świętokrzyskim prywatne ZOO. Miejsce otrzymało status ogrodu zoologicznego w 2016 r. i stanowi obecnie azyl dla 120 gatunków zwierząt z sześciu kontynentów. Konie, kozy, kurki liliputki, alpaki, lamy, gnu, wielbłądy, lwy afrykańskie, pawie, papugi i wiele innych ssaków, ptaków oraz gadów to mieszkańcy tego urokliwego miejsca. Spacer po ogrodzie jest niezapomnianą lekcją biologii.

ZOO Leśne Zacisze
Lisów, ul. Wygwizdów 6, 26-026 Morawica
tel. 607 627 271

45. CZARNCA

Czarnca to mała miejscowość niedaleko Włoszczowy, w której urodził się i został pochowany słynny hetman polski koronny Stefan Czarniecki, uważany za bohatera narodowego. Jego ciało spoczywa w krypcie kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana w sarkofagu z czerwonego piaskowca. W dobudowanej do kościoła w XIX w. kaplicy znajdują się liczne pamiątki po hetmanie, m.in. obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem pochodzący z XVI w. z polowego ołtarzyka Czarnieckiego, obrazy przedstawiające jego wizerunek, w tym ten z ukochanym koniem, złoty kielich – wotum hetmana dla kościoła po bitwie pod Smoleńskiem czy też kapa z czaprak konia Karola X Gustawa. Stefan Czarniecki jest patronem Szkoły Podstawowej w Czarncy. W budynku znajduje się izba pamięci poświęcona hetmanowi, a przed nim – pomnik.

Kościół p.w. WNMP i św. Floriana w Czarncy
Czarnca, ul. Czarnieckiego 26,
29-100 Włoszczowa
tel. 41 394 45 85

Centrum Edukacji i Kultury im. Stefana Czarnieckiego
Izba Pamięci Hetmana Stefana Czarnieckiego
ul. Szkolna 16 a, 29-100 Włoszczowa

46. PODZIEMNA TRASA TURYSTYCZNA W KIELCACH

Trasa podziemna o długości około 160 m zlokalizowana jest we wschodniej części nieczynnego kamieniołomu Kadzielnia, w połączonych jaskiniach Odkrywców, Prochow- ni i Szczelinie. Na trasie można zobaczyć najciekawsze ele- menty jaskiń w postaci szaty naciekowej i rzeźby krasowej, a także minerały i skamieniałości widoczne w skałach wapien- nych. Zwiedzając podziemną trasę na Kadzielni, mamy unikal- ną możliwość zajrzenia wewnątrz masywu skalnego, który na co dzień oglądamy z zewnątrz.

Podziemna Trasa Turystyczna w Kielcach
(opiekę sprawuje Speleoklub Świętokrzyski)
tel. 695 213 381
www.geonatura-kielce.pl/jaskinie/

47. OGRÓD BOTANICZNY W KIELCACH

Ogród Botaniczny położony jest na południowo-wschodnim stoku Karczówki (341 m n.p.m.), skąd rozpościera się wspaniała panorama na Kielce oraz Góry Świętokrzyskie. Zajmuje około 13 ha. Został utworzony m.in. w celu prezentacji i zachowania flory regionalnej i lokalnej, która wyróżnia się dużym bogactwem na tle całego kraju. Jest jedynym europejskim ogrodem, na terenie którego znajduje się odsłonięcie geologiczne skał dewońskich sprzed 360 mln lat, wśród których są wejścia do jaskini! W celu ułatwienia zwiedzania Ogród podzielono na działy tematyczne, a te – na kolekcje. Najbardziej interesującymi są kolekcja róż (rózanka), kolekcja różaneczników i azalii, wrzosowisko, dział flory wodnej oraz bagiennej, alpinarium z wodospadem. Na uwagę zasługuje także chroniona *in situ*, czyli w miejscu występowania, murawa kserotermiczna z szeregiem rzadkich gatunków roślin. W Ogrodzie można wypoczywać także w formule piknikowej, korzystając z dostępnych miejsc i licznych, wolnostojących leżaków. Ogród, jak i całą Geonaturę Kielce, można zwiedzać przy użyciu aplikacji mobilnej, dostępnej na Google Play.

Geonatura Kielce – Ogród Botaniczny
ul. Jagiellońska 78, 25-734 Kielce
(wejście bramą główną
od ul. Karczówkowskiej)
tel. 41 367 64 68-69
www.geonatura-kielce.pl/ogrodbotaniczny/

48. DWOREK STEFANA ŻEROMSKIEGO W CIEKOTACH

Ciekoty to mała miejscowość ściśle związana z osobą Stefana Żeromskiego, wybitnego prozaika i publicysty, który spędził tu lata swojego dzieciństwa i młodości. Niestety, dwór zamieszkiwany przez rodzinę Żeromskich w latach 1871-1883 spłonął w całości w 1900 r. Dzisiaj znajduje się tu centrum edukacyjne, składające się z dwóch obiektów, łączących przeszłość ze współczesnością. Jednym z nich jest drewniany dworek, w którym eksponowane są obiekty, upamiętniające życie i twórczość pisarza. Drugi to Szklany Dom – nowoczesny budynek, służący prezentacjom sztuki i realizacjom programów edukacyjnych.

Dworek Stefana Żeromskiego
Ciekoty 76, 26-001 Masłów
tel. 41 311 21 28
www.szklanydom.maslow.pl

49. MUR OPOROWY I POZOSTAŁOŚCI HUTY W BOBRZY

Bobrza w czasach największego rozkwitu przemysłowego znajdowała się w dobrach biskupów krakowskich. Na początku XVII w. biskup Piotr Tylicki sprowadził z Bergamo rodzinę włoskich hutników. W latach 1610-1613 Wawrzyniec i Jan Cacciowie wybudowali pierwszy na ziemiach polskich wielki piec hutniczy oraz trzy fryszerki. Bobrza była w tym czasie ośrodkiem większego kompleksu 7 kuźnic, w których produkowano działa, kule, szable i kotły. Dzięki nowej technologii włoskich hutników uzyskiwano żelazo w postaci płynnej masy. Wielki piec uległ zniszczeniu w latach 50. XVII w. Do dziś z tego obiektu zachowała się grobla spiętrzająca wodę i resztki żużla. Opracowany w pierwszej ćwierci XIX w. projekt nowego zakładu przewidywał budowę pięciu wielkich pieców usytuowanych u stóp wysokiej skarpy, z której miał dokonywać się ich zasyp. Prace przerwał wybuch powstania listopadowego. Dziś możemy podziwiać pozostałości imponującego muru oporowego o długości 500 m, szerokości u podstawy 5 m, a w koronie – 3,5 m. Przy południowo-zachodnim narożniku osiąga on 17 m wysokości. Zachowała się też część zespołu osiedla przyfabrycznego, w tym dom za-wiadowcy zakładów i zabudowania gospodarcze.

Punkt Informacji Turystycznej
ul. Urzędnicza 8, 26-085 Miedziana Góra
tel. 41 303 11 01
www.miedziana-gora.pl

50. MAUZOLEUM MARTYROLOGII WSI POLSKICH W MICHNIOWIE

W Michniowie w dniach 12-13 lipca 1943 r. Niemcy dokonali jednej z najokrutniejszych pacyfikacji podczas II wojny światowej. Tragedia spowodowana była donosami niemieckich konfidentów o współpracy mieszkańców z partyzantami. Zamordowane zostały 204 osoby. Siedem osób z Michniowa zginęło w niemieckich obozach koncentracyjnych. Hitlerowcy wywieźli również 18 młodych dziewcząt, które trafiły na roboty przymusowe w III Rzeszy. Jednak liczba ofiar bezpośrednio lub pośrednio związana z pacyfikacją może być większa. Mauzoleum jest miejscem upamiętnienia 817 wsi polskich spacyfikowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej. Nowo otwarta siedziba Mauzoleum, za pomocą nowoczesnych środków wystawienniczych, stać się ma ośrodkiem wymiany myśli oraz doświadczeń historycznych na temat tragicznych losów mieszkańców polskich wsi w czasie II wojny światowej.

Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich
w Michniowie
Michniów 38, 26-130 Suchedniów
tel. 41 254 51 62, 516 040 024
www.mwk.com.pl
www.martyrologiawspolskich.pl

51. WYKUS

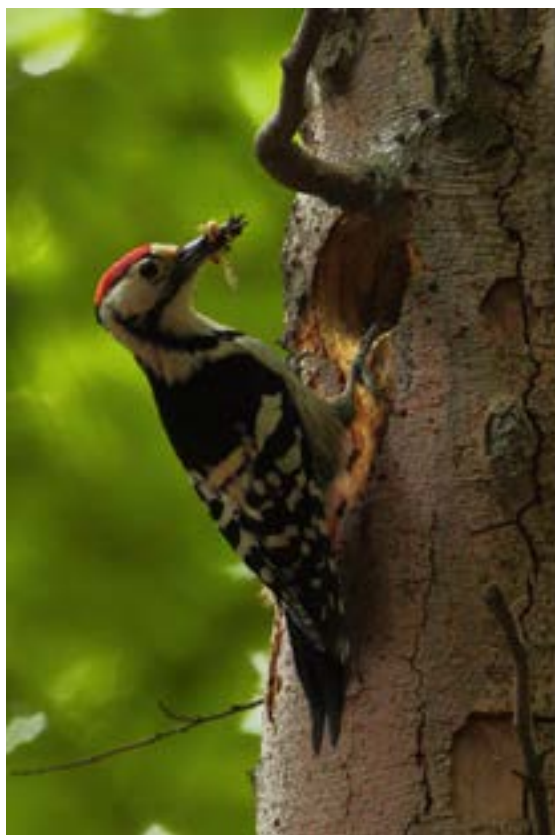
Rezerwat Wykus został utworzony 11 października 1978 r., a jego całkowita powierzchnia wynosi 53.01 ha z czego tereny leśne zajmują 52,7 ha. Głównymi walorami rezerwatu są dolina rzeczki Lubianki, położone na stokach wzniesienia Wykus (326 m n.p.m.) lasy iglaste z udziałem m.in. sosny, jodły (blisko 40% powierzchni), świerka i dębu. W podszyciu i runie leśnym występują liczne gatunki roślin chronionych, m.in. wawrzynek wilczełyko, widłak wroniec, przylaszczka pospolita, żywiec cebulkowy czy lilia złotogłów. Rezerwat Wykus ma także bogatą historię, jego wielkie kompleksy leśne dawały schronienie patriotom, walczącym o niepodległość kraju. Przebywali tutaj powstańcy styczniowi, było to również miejsce pobytu i walk oddziałów partyzanckich w czasie II wojny światowej. Główny obóz miało tu zgrupowanie AK dowodzone przez majora Piwnika, „Ponurego”. Obecnie znajduje się tu pomnik w formie kapliczki, na której uwidoczniono nazwiska i pseudonimy poległych partyzantów.

52. ŚWIĘTOKRZYSKI PARK NARODOWY I MUZEUM PRZYRODNICZE

Świętokrzyski Park Narodowy utworzony został w 1950 r. Obejmuje 7626,45 ha. W jego skład wchodzi Pasma Łysogórskie z najwyższymi wzniesieniami Gór Świętokrzyskich (słynną Łysicą – 614 m n.p.m. oraz Łysą Górą – 595 m n.p.m.), częściowo Pasma Klonowskie, Pasma Pokrzywiańskie z Chełmową Górą oraz fragment Doliny Wilkowskiej i Dębniańskiej. 95% powierzchni Parku zajmują lasy, a w jego ekosystemach żyje m.in. 150 gatunków ptaków, 45 gatunków ssaków, 14 gatunków płazów, występuje ponad 859 gatunków roślin, w tym 35 gatunków drzew. Osobliwością przyrody nieożywionej Parku są gołoborza – rumowiska skalne. Największe z nich jest na Łysej Górze i zajmuje 3,84 ha powierzchni. Znajduje się tu także wyjątkowe Muzeum Przyrodnicze Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Zwiedzanie rozpoczyna się od spektaklu światła, dźwięku i odgłosów przyrody w oparciu o multimedialne urządzenia, zdjęcia i modele. Następnie można obejrzeć makietę parku narodowego, wystawy prezentujące działalność człowieka, począwszy od starożytnego hutnictwa żelaza, a także zapoznać się z geologicznymi dziejami Gór Świętokrzyskich i ekosystemami leśnymi ŚPN. Najcenniejszym zabytkiem ŚPN jest pobenedyktyński zespół klasztorny z przechowywanymi w nim relikwiami Drzewa Krzyża Świętego, do którego każdego roku przybywają rzesze turystów i pielgrzymów.

Świętokrzyski Park Narodowy
ul. Suchedniowska 4, 26-010 Bodzentyn
tel. 41 311 51 06
www.swietokrzyskipn.org.pl
Muzeum Przyrodnicze Świętokrzyskiego Parku Narodowego
Święty Krzyż 1, 26-004 Bieliny
tel. 41 317 70 87, 690 080 034

53. OGRÓD NA ROZSTAJACH W MŁODZAWACH MAŁYCH

W niewielkiej odległości od Pińczowa (około 6 km), w Młodzawach Małych położony jest niezwykle Ogród na Rozstajach założony przez artystę rzeźbiarza Tadeusza Kurczyń. Spotkać tu można istnie bajkowy krajobraz: kilkunastometrowy wodospad, jaskinię, oczka wodne oraz niezliczone kwiaty i krzewy, a to wszystko rozlokowane na trzech poziomach. Mieszkańcami ogrodu są białe i czarne łabędzie, bocian czarny, różne odmiany kaczek, pawie, papugi. W licznych oczkach wodnych żyją piękne, kolorowe ryby.

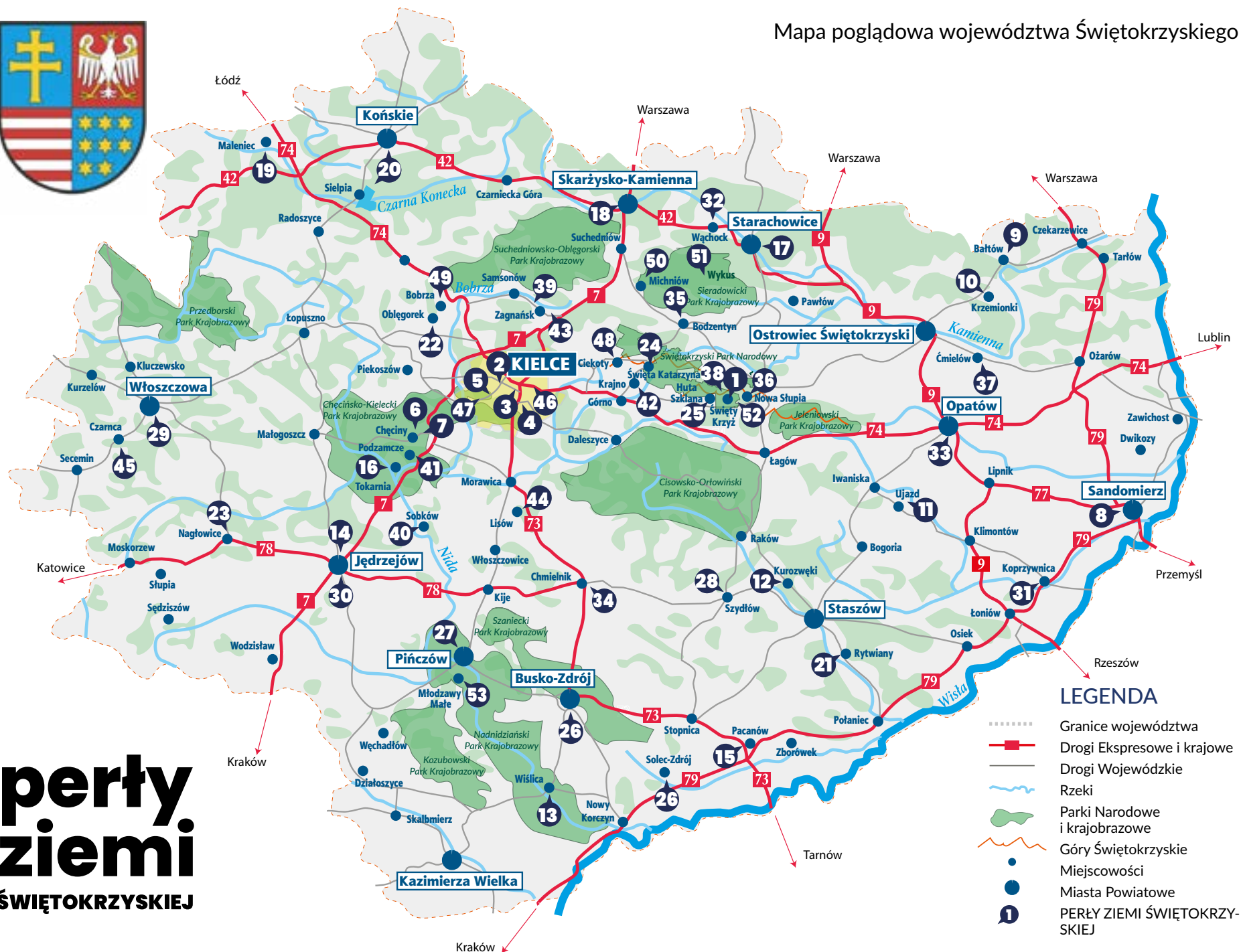

Ogród na Rozstajach
Młodzawy Małe 17, 28-400 Pińczów
tel. 41 357 92 65

Mapa poglądowa województwa Świętokrzyskiego

**perty
ziemi**
ŚWIĘTOKRZYSKIEJ

Mapa poglądowa
ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
PARKU NARODOWEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

**al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
tel. 41 342 15 30**

www.swietokrzyskie.pro